

Interpellation från Christopher Lagerqvist (M) till Eva Christiernin (S) angående sommargymnasiets undermåliga kvalitet (del II)

Sommaren 2023 blev året då Uppsala kommun uppvisade allvarliga brister i sommargymnasiet. Det var då som rättssäkerheten sviktade i undervisningen, och det var då som politiken inte ville agera för att upprätthålla förtroendet för den kommunala verksamheten. Efter Skolinspektionens granskning har allvarliga brister i verksamheten synliggjorts, och nu ser alla Uppsalabor att kritiken från både lärarna och den politiska oppositionen var befogad.

Hösten 2023 kontaktades en rad politiker i Uppsala kommun av Nätverket för samhällslärare vid Uppsala kommuns gymnasieskolor för att uppmärksammas på att sommargymnasiet 2023 haft en undermålig kvalitet både gällande genomförandet och vad gäller betygsättningen. Trots att nära nog alla alarmklockor ringde runtom i Uppsala valde Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och det lokala stödpartiet Uppsala Demokraterna att inte göra någonting. Ett halvår senare, när Moderaterna hade skrivit en debattartikel i UNT (14 augusti 2023) och väckt en Interpellation i kommunfullmäktige (november 2023) hade fortfarande inget hänt. Den gedigna genomlysningen av sommargymnasiets verksamhet, som var nödvändig, hade inte ens påbörjats.

Det hade kommit till lärarnas kännedom att Uppsala kommun valt att anställa lärarstudenter istället för legitimerade lärare på sommargymnasiet – trots att åtskilliga legitimerade lärare fanns att tillgå. Kommunen hade inte heller eftersökt behöriga lärare vid Arbetsförmedlingen, bland pensionärer eller på annat sätt. Än mer anmärkningsvärt var att betygssättningen motsvarade en toppklass på natur i den ordinarie skolverksamheten. Sommargymnasiet, som har som främsta uppgift att bereda elever möjligheten att läsa in de kurser som de inte klarade av under terminstid, uppvisade plötsligt några av de bästa elevresultaten i kommunen.

I Samhällskunskap 1b fick fem elever betyg A, tre elever betyg B, två elever betyg C, åtta elever betyg D, fem elever betyg E, och två elever betyg F. Det näst vanligaste betyget under kursen var således A. Under kursen, vars lärare var en lärarstudent, fick sju av tio betygssatta elever ett "överbetyg", det vill säga ett betyg högre än E. I en vanlig gymnasieklass motsvarar betygen ett resultat högt över genomsnittet, och vittnar om en toppklass på natur. I kunskapsstaden Uppsala fick nu elever som tidigare fick betyget F nu dessa toppbetyg. Flera legitimerade lärare i nämnda nätverk, som tidigare har undervisat på sommargymnasiet, vittnar om att de aldrig har varit i närheten av att sätta liknande betyg under sommaren. Efter lärarnas närmare granskning kunde de konstatera att ingen grupp elever på sommargymnasiet någonsin har fått så höga betyg.

När en obehörig lärare sätter betyg ska det finnas en medbedömare. I detta fall var det en tf rektor, som inte är ämnesbehörig i samhällskunskap 1b. Den tf rektorn valde ändå att medbedöma och att skriva under på att respektive elevs samlade betygsunderlag motsvarar ovanstående betygssättning. Att lägga upp en kurs, det vill säga sätta sig in i dess syfte, centrala innehåll och betygskriterier, läsa in sig på kursinnehållet och sedan skapa undervisning och slutprov utifrån detta kräver en stor

arbetsinsats och ett gediget ämneskunnande. Särskilt viktigt och svårt är att göra en rättssäker bedömning av elevernas kunskaper.

I en artikel i UNT från den 15 juli 2023 ger sig Uppsala kommuns gymnasiechef på en förklaring: "De som inte har legitimation får inte sätta betyg själva. Det görs i samverkan med behörig lärare. Jag har fått berättat för mig att hela lärargruppen för sommargymnasiet samarbetat löpande när det gäller planering, uppgifter, bedömning och betygsättning." Som tidigare framgått i ärendet skrev lärarstudenten i samhällskunskap 1b något annat när hon efterlyste hjälp på Facebook i lärargruppen Nätverk för samhällskunskaps-lärare. Där framgick att lärarstudenten ber om råd och stöd. Gott så, men båda av dessa verklighetsbeskrivningar kan inte vara korrekta, samtidigt.

Till saken hör att sommargymnasiet sedan många år har en utarbetad policy för betygssättning som ska säkerställa rättssäkerheten i betygssättningen. Där framgår exempelvis att läraren ska sambedöma betyg högre än E med en ämneskollega, spara betygsunderlag och låta elevens ordinarie lärare få se betygsunderlaget vid överbetyg. Mot denna bakgrund ville Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – helt i enlighet med lärarnas önskemål – att följande frågor skulle besvaras av utbildningsnämndens ordförande: (1) Är ni villiga att låta Skolinspektionen göra en utredning och granskning av sommargymnasiet, där exempelvis sambedömningen med ämneskollegan, sparade betygsunderlag för eleverna med överbetyg, och det löpande samarbetet gällande planering och uppgifter särskilt granskas? (2) Hur tänker ni säkerställa att liknande situationer med "överbetyg" i sommargymnasiet inte sker igen? Och, (3) Hur har Uppsala kommun granskat elevsvar vid delbedömningar, och hur har Uppsala kommun granskat det samlade betygsunderlaget hos respektive elev och jämfört det med betygskriterierna?

Dessförinnan hade Moderaterna under två möten med utbildningsnämnden diskuterat frågan och där poängterat att utbildningsnämnden behöver gå till botten med misstankarna och skyndsamt återkoppla resultaten till utbildningsnämnden. Exempelvis kan Uppsala kommun låta Skolinspektionen göra en oberoende granskning av sommargymnasiets kvalitet. Moderaterna anser nämligen att både kommunala och fristående huvudmän måste kunna garantera att betygssättningen sker på saklig och objektiv grund.

Under den efterföljande debatten i kommunfullmäktige, som ägde rum i januari 2024, ville Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna på nytt veta hur Socialdemokraterna kommer att hantera den uppkomna situationen, och inte minst säkerställa att detta inte händer igen. Beskedet från utbildningsnämndens ordförande var att Uppsala kommun blivit anmälda till Skolinspektionen och att de fyra styrande partierna nu ville avvakta och se vad som framkommer i granskningen. Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna ansåg tvärtemot att kommunen, för att inte tappa fart, borde ta fram ett batteri av åtgärder för att säkerställa att något motsvarande inte inträffar på nytt. Det ville dock inte utbildningsnämndens ordförande gå med på.

Två månader senare presenterade Skolinspektionen sin granskning (Dnr SI 2023:10191), och dessvärre visade det sig att lärarnas varningar till politikerna hade varit korrekta. Skolinspektionen riktar svidande kritik mot Uppsala kommun, vars sommargymnasium 2023 på avgörande punkter uppvisat allvarliga brister. Skolinspektionen förelägger nu, med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800), Uppsala kommun att senast måndag den 26 augusti 2024 ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande bedömning och betygssättning. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen. Om Uppsala kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras. Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Uppsala kommun ska, enligt Skolinspektionen, vidta följande åtgärder:

Bedömning och betygssättning

Uppsala kommun ska se till att betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte innehar legitimation, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad, om inte något undantag från bestämmelsen är tillämplig. Rektorn ska upphöra med att fatta beslut om betyg i andra fall än när skollag och andra författningar medger det. Huvudmannen ska inkomma med signerad betygskatalog för samtliga kurser som är betygssatta i samband med frivilligt anordnad lovskola för gymnasieelever sommaren 2024 samt en förteckning över undervisande lärare. Av lärarförteckningen ska det även framgå vilka lärare som innehar lärarlegitimation (3 kap. 16 § skollagen och 8 kap. 1 § gymnasieförordningen (2010:2039)).

Utifrån huvudmannens redovisning av vad klagomålsutredningen visat och vilka åtgärder som Uppsala kommun avser att vidta hade Skolinspektionen ”funnit skäl att inhämta ett kompletterande yttrande i syfte att kontrollera om verksamheten följer gällande bestämmelser om betygssättning”. Efter avslutad granskning meddelade Skolinspektionen att ”Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).”

Av dokumentationen i ärendet framgår att både behöriga och obehöriga lärare undervisat i kurser vid den frivilligt anordnade lovskolan för gymnasieelever sommaren 2023. Huvudmannen uppger att kurserna samplanerades av undervisande lärare i samma ämne. I de flesta ämnen fanns en legitimerad lärare som var med i planering och genomförande av undervisningen samt agerade som medbedömare. Det var dock inte fallet i kurserna historia 1b, samhällskunskap 1b och fysik 1a. I dessa kurser gick tillförordnad rektor in och förde resonemang med lärare kring hur kurserna var upplagda, centralt innehåll och betygskriterier. Betygen sam-bedömdes senare i dialog mellan lärare och rektor utifrån en sammanfattande dokumentation som summerade de kunskaper eleverna visat i olika

bedömningssituationer. Huvudmannen uppger att tillförordnad rektor är legitimerad lärare i matematik, historia och programmering. Rektorn har inte undervisat i lovskolan sommaren 2023. Huvudmannen uppger att rektorn varit medbedömare i beslut om betyg i fem kurser, kurserna historia 1b, samhällskunskap 1b, fysik 1a, svenska (årskurs 9) och svenska som andraspråk (årskurs 9).

Skolinspektionen informerar därefter Uppsala kommun om skolans rättsliga reglering: Av 3 kap. 16 § skollagen och 8 kap. 1-1d §§ gymnasieförordningen framgår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. Av förarbetena framgår att betygsättning innefattar myndighetsutövning och att kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet därför måste värnas vid beslut om betyg (prop. 2009/10:165 s 247).

Skolinspektionen konstaterar därefter "att huvudmannen inte säkerställt att tillförordnad rektor har haft tillräcklig insikt i bestämmelserna om betygsättning gällande vem som får besluta om betyg. Av utredningen framgår att rektorn själv satt betyg tillsammans med obehöriga lärare trots att rektorn inte undervisat. Rektors beslutanderätt inträder endast i undantagsfall. Det handlar antingen om situationen där undervisande lärare utan legitimation inte är överens med legitimerade lärare (och den legitimerade läraren inte är behörig i ämnet som ska betygsättas) eller situationen där rektorn beslutar om betyg och signerar betygskatalogen i egenskap av undervisande lärare. Eftersom inget av undantagsfallen varit aktuella vid lovskolan strider förfarandet vid beslut om betyg i vissa kurser mot författningarnas krav vilket lett till att Uppsala kommun har brustit i sin myndighetsutövning." Det är allvarligt när Sveriges fjärde kommun "brustit i sin myndighetsutövning".

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen). Uppsala kommuns verksamhet vid frivilligt anordnad lovskola för gymnasieelever uppfyller inte författningarnas krav vad gäller bedömning och betygsättning. Det finns därför skäl att förelägga Uppsala kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utbildningsnämndens ordförande, Eva Christiernin (S):

- 1) Hur kunde Uppsala kommun brista i sin myndighetsutövning? Varför gick det så fel?
- 2) Varför tillsatte inte Socialdemokraterna en kriskommission direkt efter sommaren, då bristerna hade tydliggjorts av både lärarna och den politiska oppositionen? Varför var det så angeläget att vänta?

- 3) Tar ordföranden nu avstånd från experimentet med att anställa lärarstudenter istället för behöriga lärare på sommargymnasiet?
- 4) Åtgärderna ska redovisas till Skolkommissionen först i augusti 2024; innebär det att bristerna i myndighetsutövningen kommer att kvarstå under sommargymnasiet 2024? Om inte, vilka åtgärder har ordföranden vidtagit för att nämnda brister inte ska finnas kvar?
- 5) Vad säger ordföranden till alla elever som har fått, respektive inte fått, glädjebetyg av den kommunala huvudmannen?
- 6) Varför fångades inte bristerna i Uppsala kommuns myndighetsutövning upp i kommunens systematiska kvalitetsarbete, som nyligen redovisades för utbildningsnämnden?

Christopher Lagerqvist (M)

2024-04-23

Interpellationssvar om sommargymnasiet

Tidigare år har i högre grad anlåtats lärare som redan finns i organisationen för att undervisa i sommargymnasiet, men anställningarna har inte varit korrekt utifrån kollektivavtalet. För att undvika brott mot kollektivavtalet har därför 2023 anställts lärare utifrån. Några av de lärare som anställdes hade en lämplig bakgrund, men saknade lärarlegitimation. Det är formellt i sin ordning, men självklart är det angeläget att i första hand bemanna med legitimerade lärare.

Om en lärare inte är legitimerad ska beslut om betyg fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad, en medbedömare.

Skolinspektionens granskning ledde till kritik i en punkt. Den handlar om att rektor (som också är legitimerad lärare) har varit medbedömare i beslut om betyg i fem kurser; kurserna historia 1b, samhällskunskap 1b, fysik 1a, svenska (grundskola) och svenska som andraspråk (grundskola).

En rektor får enligt skollagen enbart gå in och besluta om betyg om legitimerad och olegitimerad lärare är oense. Vi tar kritiken på allvar och det kommer att säkerställas att felaktigheten inte upprepas.

Gymnasieavdelningens ledning har direkt efter sommaren gjort en genomlysning av bemanning och betygssättning. Det finns inga indikationer på att betygen är så kallade glädjebetyg och Skolinspektionen har inte heller anmärkt på några andra delar i genomförandet av sommargymnasiet.

I sommargymnasiet deltar dels elever som inte uppfyllt betygskriterierna för betyget E i en eller flera kurser. För dessa elever prioriteras ofta ämnena svenska, matematik och engelska eftersom godkända betyg i dessa krävs för en gymnasieexamen. Betygen i dessa kurser innehåller liksom tidigare år en låg andel höga betyg.

I sommargymnasiet deltar också elever som på grund av byte av program eller skola behöver komplettera och pröva för betyg i kurser som de inte läst på avlämnande program/skola, men som behövs för fullständig utbildning. Många av dessa elever har generellt höga studieresultat. Flera deltagare i kursen Samhällskunskap var i den här elevkategorin och det är inte anmärkningsvärt att flera av dessa elever har fått höga betyg.

Sommargymnasiets resultat har ingått i skolenhetens kvalitets- och utvecklingsarbete och kommer fortsättningsvis på ett mer tydligt sätt tas upp i huvudmannens uppföljning och analys.

Utifrån egen utredning och Skolinspektionens granskning vidtas följande åtgärder:

- Från och med sommaren 2024 erbjuds endast kurser i ämnen där lärare som är legitimerade i ämnet antingen ansvarar för undervisning och betygsättning eller fungerar som medbedömare och handledare till icke legitimerade lärare.
- Från och med sommaren 2025 erbjuder den kommunala huvudmannen sina elever möjlighet att läsa endast en kurs under sommargymnasiet. Det innebär att sommargymnasiet kan bedrivas under en kortare tidsperiod. Då kan arbetstidsavtalet hållas och därmed ges större möjlighet att anlita egna, legitimerade lärare. Dessutom är det en anpassning till en snävare ekonomisk ram med anledning av lägre statsbidrag för verksamheten.

Eva Christiernin (S)

Utbildningsnämndens ordförande